

TOVARNISKI VESTNIK

KRANJSKE INDUSTRIJSKE DRUŽBE

LETO: 1
JESENICE-FUŽINE

Št. 24.

*Náš novi plavž —
naš up in naš ponos!*

Ing. L. Dostal, tehn. ravnatelj KID.

K zgodovini fužinarstva in plavžarstva

Železo je zlato nove dobe. Ko so v prejšnjih časih na kakem mestu odkrili zlato, se je ljudstvo trumoma vsipalo na tisti blagoslovljeni kraj. Prav tako vpliva danes pridobivanje in predelovanje železa, in tako čitamo v zadnjem času ponovne sestavke o ustanovitvi in procvitu novega železarskega središča v Bosni — Zenici!

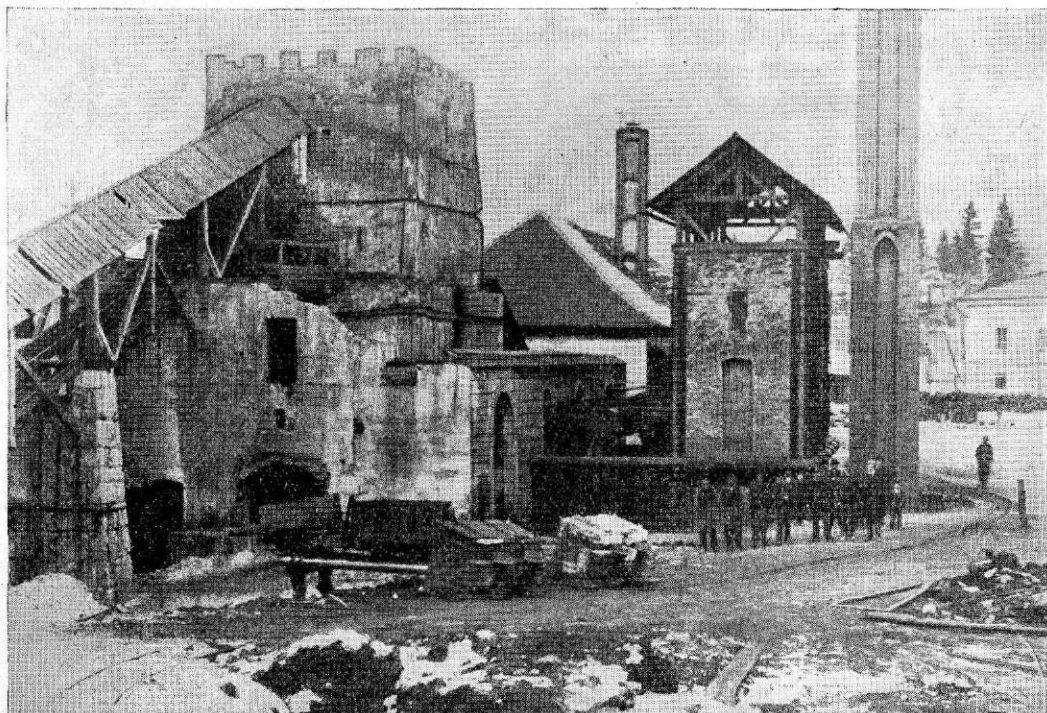
Eden izmed najstarejših krajev, kjer so v zgodovini pridobivali železo, je Gorenjska. Zgodovina pravi, da so že Feničani, ki so hodili tod na bojnih pohodih proti Rimu, v naših krajih kovali orožje. Rimska zgodovinarja Tacitus in Prokopius omenjata, da se je železo pridobivalo ob južnih pobočjih Alp. Isto omenjajo tudi ostali rimski pisci, kakor Ovid, Horac in Petronius, ki hvalijo norijsko vrsto železa. Kakovost jekla je morala biti torej že v tisti dobi odlična. Z gotovostjo smemo povzeti, da je v teh omembah mišljeno železo in jeklo, ki so ga pridobivali v južnem delu Alp — na Gorenjskem.

Pridobivanje železa je bilo v tisti dobi vezano na mesta, kjer so kopali rudo, dalje na takrat edino poznano kurivo — lesno oglje in na naravno vodno silo. Ker ostale oblike energije, kakor elektrika, para ali stisnjeni zrak, še niso bile poznane, so mogli težavnejša dela zmagovati le s pomočjo vodne sile. Te pogoje za pridobivanje železa pa je narava v znatni meri naklonila prav naši Gorenjski. Železno rudo zasledimo skoro po vsem Gorenjskem. Najdišča železa v Karavankah in v Bohinju so poznana že iz davnih dob. Obširni gozdovi v teh krajih pa so nudili ugodno pridelavo lesnega oglja. Pa še neko prednost in še en zaklad je dala narava našemu kraju, prednost samolastne brihtnosti in sposobnosti tukajšnjega prebivalstva, ki je izvrševalo

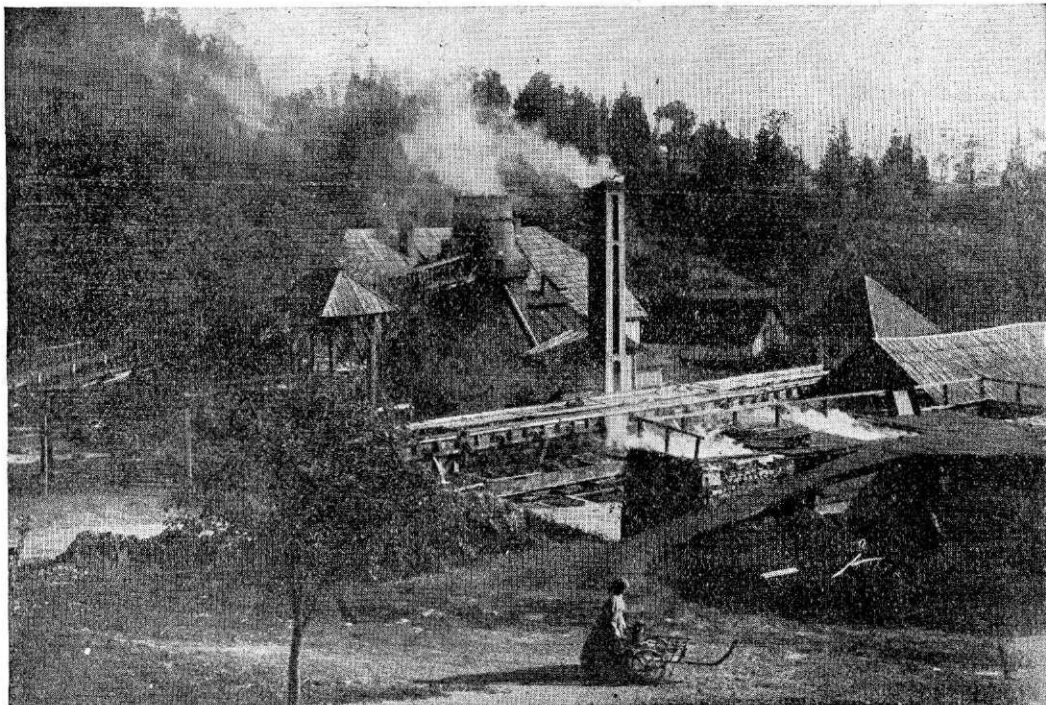
trda in za tiste čase naravnost umetniška dela. Ta odlika tukajšnjega prebivalstva se je v veliki meri ohranila še do današnje dobe. Ta sposobnost je bila potrebna, da se je mogla obdržati brezhibna kakovost pridobljenega jekla skozi več kot 2000 let. S polno pravico smemo govoriti tu o edinstvenem primeru v svetovnem gospodarstvu sploh.

Ako zasledujemo razvoj železarskega gospodarstva v naših krajih, najdemo največ tako zvana ognjišča za žilavljenje (frišanje). Ta način pridobivanja je obstojal iz pradavne dobe do nekako pred 100 leti. Ta odprta ognjišča so se nazivala »fužine« in so bila opremljena čisto

tudi s kovačijami, kajti za obdelovanje železa so bili potrebni isti pripomočki, kakor za topljenje železa: kuriva, vodna sila, znanje in sposobnost človeka. Na ozemlju današnje Jugoslavije so poznana že iz davnih dob mnoga mesta, kjer so pridobivali železo. Nas zanimajo najbolj tiste železarske postojanke, ki pripadajo KID, odnosno njenim predlastnikom. Predvsem hočemo danes govoriti o plavžih. KID je bila lastnica visokih peči v Bohinju, na Jesenicah - Stara Sava, na Javorniku, v Topuskem pri Petrovi gori ter v Trgovi na južnem Hrvaškem, in to že več kot 100 let. Leta 1896., torej že v največjem času, na katerega se bodo gotovo

Pred 40 leti na Jesenicah. — Tako je izgledala visoka peč na Stari Savi leta 1897.

Pred 30 leti na Javorniku. — Tako je izgledal zadnji javorniški plavž

še spominjali mnogi naši sodelavci, je bila zgrajena visoka peč v Škednju, kajti obmorska lega je bila za takratno gospodarstvo mnogo bolj ugodna. Poglavitni proizvod železarne v Škednju pri Trstu je bila ladijska pločevina. Brez vsakih železniških prevoznih stroškov se je lahko v Trstu dalje predelovala v ladjedelnicah. Dalje je obstajala možnost cenene izvoza v druge kraje, kakor tudi cenena dobava in prevoz surovin iz prekomorskih krajev. Po združitvi jugoslov. ozemlja na eni strani in radi novo nastalih državnih mej na drugi strani je KID izigubila svoje velike naprave visokih peči v Škednju. Nastala pa je nova naloga: dvigniti pridobivanje železa v tuzemstvu za vse potrebe jugoslovanskega železarskega trga. Jasno je, da je bilo za to nalogo izbrati tista mesta, kjer so pridobivali priznано jeklo že v davni in so se s to obrtjo pečali skozi vso dobo do najnovejših dni. Naravni zakladi in tradicija so bili tisti, ki so nam dali pravico, da smo za mesto take obnove zbrali Jesenice. Iz starih malih topilnic so nastale visoke peči, iz primitivnih plavžev je ustvaril novi čas moderne visoke peči. Iz te zgodovinske baze je bila ustvarjena zamisel, ki je dovela do današnjih sprememb in obnove Jesenic.

Na kakšen način se v novejšem času gradijo in kako obratujejo visoke peči?

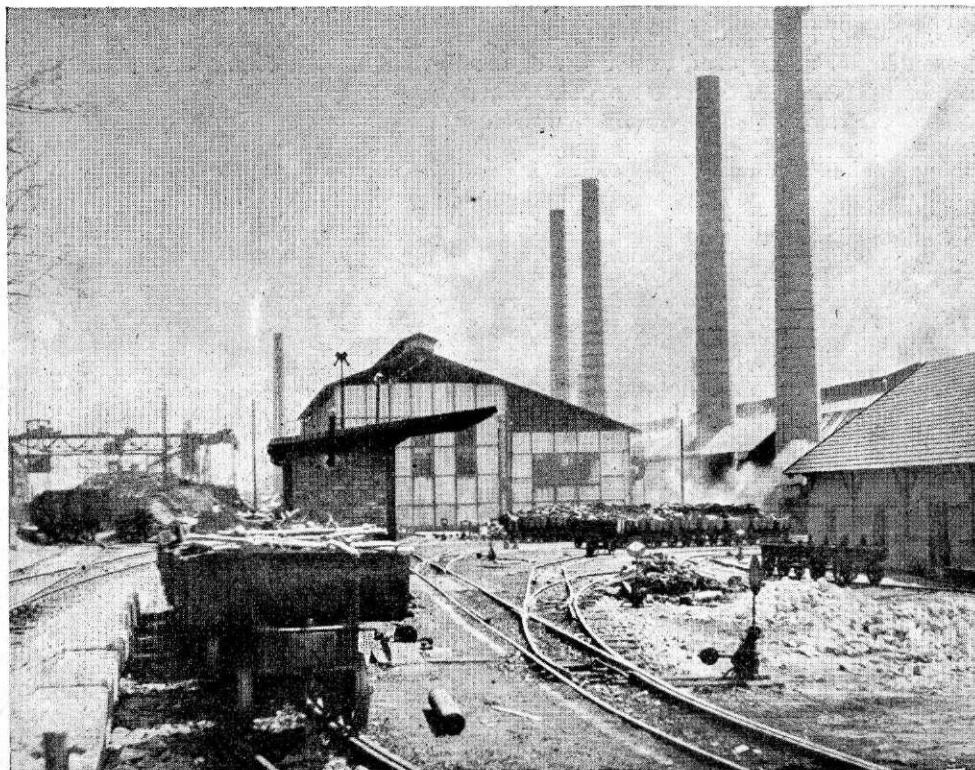
Da moremo odgovoriti na to vprašanje, moramo upoštevati naravne okolnosti, kakor tudi surovine. Samo ob sebi je umevno, da bo KID pridobivala čim več rude iz lastnih rudokopov. Prav tako bi KID dobavila tudi lesno oglje iz lastnih gozdnih posestev, če bi ji bila na razpolago še vsa tista gozdna posestva, ki jih je imela v lastništvu KID svoj čas v izmeri okrog 80.000 ha. Teh gozdnih posestev KID danes nima več, zato je navezana na dobavo lesnega oglja od drugod. Ker pa je lesno oglje predmet konjunktura, morajo biti pripravljene močne rezerve, da ne bi pomanjkanje lesnega oglja povzročilo zastanka visoke peči ter bi morali radi pomanjkanja

surovega železa zastati tudi drugi obrati jeklarne in valjarne. Zavarovanje neprekinjenih obratov je v železarski industriji temeljno pravilo, še bolj nujno pa je obdržati neprekinjen obrat pri visokih pečeh. Visoke peči pa danes niso več samo izdelovalci tekočega surovega železa, ki se v jeklarnah topi dalje, nego so istočasno dobavitelji gorljivih plinov, ki se uporabljajo za kurjenje peči in v ostalem energijskem gospodarstvu obrata.

Odvišni plini visokih peči igrajo pri nadaljnji obdelavi v železarnah tako važno vlogo, da je mnogo železarskih industrij, ki črpajo vso toplotno potrebo od visokih peči. Tako se more na pr. pri visoki peči premog spremeniti v koks, ali les v oglje. Stranski proizvodi pri teh procesih, kakor tudi nastali plin pa se lahko pri pečeh v jeklarni dalje koristno uporabijo. Nadaljnji plini, ki prihajajo

iz visoke peči, tako zvani visokopečni plini, se lahko mešajo delno s koksom, delno pa se lahko sami uporabljajo za kurjenje peči v valjarnah ali za parne kotle. Plini visokih peči se lahko uporabijo tudi neposredno za plinske motorje. To do najvišje mere racionalno izvedeno gospodarstvo se je stvarno prakticiralo tudi že pri visokih pečeh v Škednju, na kar se bodo z veseljem spominjali naši starejši sodelavci. Plinsko gospodarstvo je bilo v Škednju tako vestno izvedeno, da so preostale pline oddajali celo plinarni v Trstu. Iz tega je lahko razumeti, da so tiste železarne, ki morajo delati brez visokih peči, v veliki pomanjkljivosti napram drugim. Pod takimi prisiljenimi pomanjkanji je morala po odtrganju Škednja obratovati tudi KID. Bil je to res prisiljen položaj, in da bi se od tega nedostatka oprostiti, smo morali oživiti delo visokih peči, ki so na Jesenicah obratovali že v prejšnjih stoletjih. Jasno je, da so na to obnovitev vplivali vsestranski napredki zadnjega časa. Oglejmo si od teh napredkov nekaj primerov:

Naravni sestav rud nima vedno tistih fizikalnih svojstev in kemičnih sestavin, ki bi za visoko peč najbolj ustrezale. Visoka peč zahteva enakomerne kose železne rude. V naravi pa najdemo zelo velike komade in tudi razpadeno rudo v obliki prahu. Velike komade rude je treba zdrobiti v kose, ki ustrezajo za visoko peč, železni prah pa je treba zopet sestaviti in zlepliti v kose. To zlepljenje rude pa mora biti tako trdno in popolno, da je odporno proti temperaturi in da vzdrži pritisk v visoki peči. Tem zahtevam pa najbolj ustreza tako zvano aglomeriranje ali praženje rude. Pod tem se razume začetni proces, pri katerem se spojijo drobni komadi in rudni prah, vendar pa se še ne raztopijo. Pri topljenju bi nastal gost kamen, medtem ko nastane pri aglomeriranju le neka porozna masa. Ta poroznost je za tako imenovani proces redukcije v visoki peči

Zapadni del tovarne pred pričetkom graditve novega plavža

neobhodno potrebna, če hočemo, da se vrši proces enakomerno.

Aglomeriranje pa nam daje tudi možnost, da lahko spremenimo kemično sestavo rude v toliko, da lahko pridamo snov, ki je potrebna za stvarjenje žlindre. Ta možnost predmešanja pa je zopet velikega pomena za celoten potek procesa v visoki peči, ker se s tem načinom lahko zavaruje enakomerni potek s preprečenjem, da bi se zrna, ki spadajo skupaj, ločila in bi predčasno prišla v zono tališča, kjer bi škodljivo vplivala.

Upoštevanje ekonomskih, fizikalnih in kemičnih priprav je zahtevalo, da smo opremili napravo naše visoke peči z drobilnimi stroji, z rešetnimi pripravami, prenosnimi trakovi, z raznimi polnilnimi in mešalnimi pripravami.

Posebne ureditve so zahtevale tudi naprave za čiščenje plinov, da se lahko doseže neovirano in polno izgorevanje v visoki peči. Poznano je, da prihajajo s plini iz visokih peči tudi mali drobci rude in finega goriva. To imenujemo visokopečni prah. Ako bi odmetavali ta prah na smetišča, ali pa, če bi ga odplavljali v kanale, bi onesnažili vodo po vsej okolici, v suhih in vetrovnih letnih dobah pa bi povzročali oblake prahu. Da se prepreči taka škoda in nadležnost, je pri jeseniški visoki peči montirana moderna električna naprava za čiščenje plinov. Visokopečni prah ne bomo vrgli stran, nego ga bomo potom aglomeriranja uporabili zopet v visoki peči.

Bodočnost bo pokazala, na kakšen način se bodo dali uporabiti tudi še drugi odpadki visoke peči, tako na primer veliki kosi žlindre za škarpe na obrežjih, za pesek pri gradbah in na železniških progah med pragovi. Značilen je pojav, da vztrajajo leseni železniški pragovi mnogo dalje časa, če so položeni v tak gramoz, ker manj gnijejo. Mnoge prednosti bomo spoznali šele med obratovanjem samim. Naj bi torej vsi sodelavci, ki s srcem in z voljo delajo in gradijo s

svojo krušno materjo KID, sodelovali in delali za doseg skupnih najvišjih izpolnitev in ciljev.

Bogastva ne prinaša samo zlato. Bogati moremo postati tudi z železom, da celo po žlindri, po odpadkih, predvsem pa s preprečenjem nepotrebne škode. Tako bomo dosegli lastni prid in blagostanje vsega ljudstva. Toda na mesto dosedanjega praznoverja in nezaupanja mora stopiti močna in žilava volja in veselje do dela.

Srečno!

So že pričeli . . .

Tako pripravljene trakove se potem na rahlo povezani s pomočjo žerjave prenesejo in potopijo v lužilno kopel. Kopeli morajo biti tako postavljene, da je dostop z žerjavi mogoč. Te kopeli so zgrajene ali iz lesa, iz peščenca ali, kakor pri nas — iz opeke in nato obložene s svinčeno pločevino.

V modernih lužilnicah najdemo tako zvane gugalne lužilnice, ki imajo to prednost, da se material koplje stalno v menjajočem se lužilu. Lahko se doseže gibanje v lužilu ali z gibanjem materiala ali z gibanjem kopeli. Gibanje se lahko doseže hidravličnim potom, potom parne naprave ali s transmisijo. Velikokrat se najdejo naprave, kjer se giblje lužilo ali z velikim batom ali pa s tem, da se dovajata zrak ali para in da se s tem doseže gibanje lužila.

Take gugalne lužilne kopeli imajo to prednost, da se luži material stalno s svežim lužilom, da se voda enakomerno zmeša s kislino in da se v tem gibanju ločijo s površine oksidne luske. Luženje se vrši v kopeli s temperaturo od 50 do 60 stopinj C in v mešanici 20% žveplene kisline in 80% vode.

Ker pa se proces luženja ne vrši na vsej površini enakomerno, so nekatera mesta na traku predolgo izpostavljena vplivom žveplene kisline. Taka mesta so potem kolikor toliko defektna. Zelo nevšečna pojava pri luženju so tako zvani lužilni mehurji. Ti nastanejo v tem, da pronica vodik v snov in se tam zbira. Radi temperature se plin razširi in tako nastanejo vidne vzbokline na površju materiala, katerim pravimo lužilni mehurji. Tisti mehurji so često tako majhni, da

G. Schüller, obratovodja žičnih obratov:

Hladno valjanje

(Dalje.)

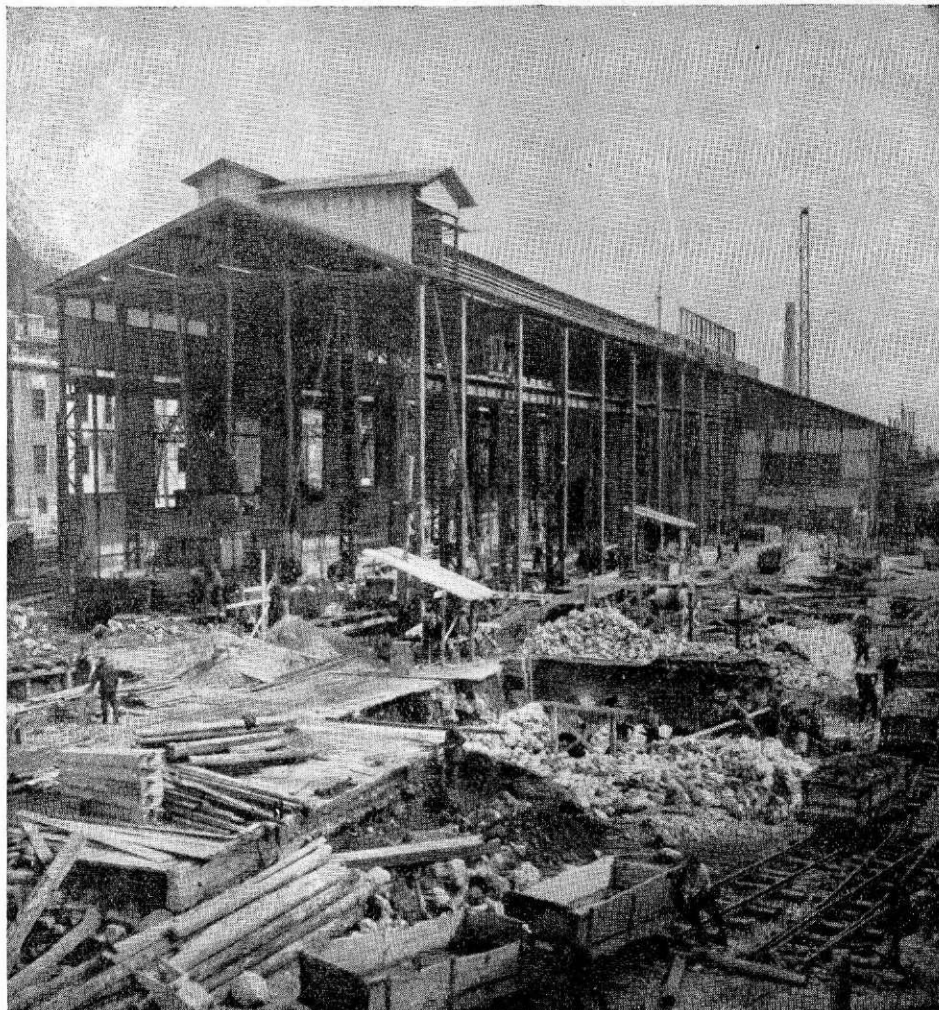
Predobdelava trakov za valjanje.

Material za hladno-valjarno dobavljajo vroče valjarne. V vročih valjarnah se železo, ki je bilo vlit v kokile v obliki ponovno segretyh ingotov, dalje obdeluje na težki progi v tako zvane platinе, caglje in sl. Na progi za trakasto železo se potem valja trakasta pločevina, ki pride nato v hladno-valjarno za nadaljnjo fino obdelavo. Vroča valjarna izdeluje te trakove v različnih širinah in debelinah, kakor to zahteva različnost uporabe. Največje širine dosegaajo danes že do 1000 mm in več, debelina znaša od 1 do 4 mm.

Luženje.

Preden pa je trak uporaben za hladno valjanje mora biti očiščen trdih oksi-

dov, ki ostanejo na površju od vročega valjanja. To čiščenje se izvrši kemičnim potom z luženjem v kopelih z žvepleno kislino. Še prej pa mora biti trak tako pripravljen, da lahko pride kislina do čiste površine. Ta predobdelava se izvrši na posebnem stroju, ki je podoben strojem za hladno valjanje, samo, da ima mesto okroglih valjev, valje z utori. Ti valji se vrtijo tako, da sega zob enega valja v utor drugega valja. Pločevinasti trak, ki ga valjamo med takimi valji se zgrbanči. Radi ostrega upognjenja se trda oksidna plast na površju razpoči in se pokaže zdrava snov. S tem pa se doseže tudi to, da se pločevina, ki je povita v ovoje, ne stika tako močno, da bi kislina ne mogla do vse površine. Rebrasta oblika traka da dovolj prostora.

Delo napreduje. Objekti rudarne so se dvignili

jih s prostim očesom niti ne opazimo. Pri valjanju se tisti mehurji stisnejo in slišati je večkrat tudi poke, ko pride do pritiska na tiste mehurje.

Da preprečimo nedostatke, ki nastanejo pri luženju in da preprečimo povzročanje mehurjev, uporabljamo tako zvana štedilna lužila, ki preprečijo razvijanje vodika, ne da bi pri tem škodovala procesu samemu, ampak proces še

izboljšajo s tem, da varujejo material prehudih vplivov lužila.

Ko se material dobro preluži, ga operemo v tekoči vodi in ga radi nevtraliziranja pomočimo v apneno mleko. Potegnjen iz te kopeli se trak suši na zraku, kjer lahko ostane dalje časa, ne da bi rjav. S tem so dela na predobdelavi materiala za hladno valjanje končana.

(Dalje prihodnjič)

Josef K. Bohnen, obratovodja cevarne:

0 izdelavi in pomenu varjenih železnih cevi

(Dalje.)

Da bi izbegli ta nedostatek, je prišel Anglež Richard Prosser iz Birminghama na idejo, da je pločevino tako upognil, da se robova pločevine na vrhu nista samo stikala, nego, da je en rob pokrival drugega za vrednost dveh do treh debelin pločevine, odnosno cevi. S tem je bila zvaritev bolj trdna, ker je imela večjo ploskev. Ta iznajdba je iz leta 1840.

V Nemčiji je bil tak način izdelave cevi že leta 1849., vendar je trajalo nekaj let, preden so izdelali res uporabne in konkurenčne cevi. Prvi, ki je zgradil večjo tako instalacijo, je bil Poensen v Manelu pri Gemündu. Ta naprava pa je bila kmalu prenešena v Düsseldorf, kjer se še danes izdelujejo v ognju varjene železne cevi — seveda po izboljšanih metodah.

Tako pridobljene cevi nazivamo patentno - varjene cevi in se uporabljajo tam, kjer toplovarjene cevi niso uporabne, torej pri večjih pritiskih itd. Izdelava brezšivnih cevi pa je to vrsto cevi znatno izrinila s tržišč.

Ker pa je namen tega sestavka, da opiše izdelovanje in uporabo varjenih cevi, bomo o izdelavi brezšivnih cevi omenili le nekaj najvažnejših podatkov.

Izdelava brezšivnih cevi je bila uvedena šele v zadnjem desetletju preteklega stoletja. Ta način izdelave cevi je torej še čisto mlad pojav v tehnologiji železa, četudi že takrat ni mogel niti praktično niti teoretično biti poimenovan kot čista novost.

Že od nekdaj so znali pridobivati take brezšivne cevi s tem, da so izvrtali

cilindričen železen profil in so potem z vlečenjem, valjenjem ali s kovanjem skušali stene cevi čim bolj stanjšati. Na industrijski razstavi v Londonu je bila leta 1852. razstavljena dvocevka. To dvocevko je napravil puškar tako, da je enostavno izvrtal okrogel železen profil. Zanimiv primer, ki je pokazal uporabljivost izvrtanih cevi, je doživel tudi iznajditelj puške z vžigalno iglo leta 1856. Dobil je naročene spiralno zvite cevi v veliki količini. Te pa so bile neuporabne radi slabega zvarjenja in radi slabega materiala. Dobavni rok za novo dobavo varjenih cevi je bil prekratek, zato je dobavila tvrdka Berger und Comp. v Wittenu (sedaj Wittener Gußstahlwerk) izvrtane cevi, ki so se sijajno obnesle za puškinske cevi.

V zadnjem desetletju preteklega stoletja pa so bratje Mannesmann iz Remscheidida iznašli nov način izdelovanja brezšivnih cevi, ki je danes poznan po vsem svetu — Mannesmannov način izdelovanja cevi.

Mannesmannov način izdelave cevi obsega dva zaporedna delovna procesa. Prva faza obsega izdelavo luknje v železni komad, kar se izvrši na posebni poševni valjni pripravi, druga faza obsega valjanje že izvotljenega železnega komada do končne oblike, kar se izvrši na tako zvanem »romarskem« valjnem sistemu. Poševna valjna priprava za votljenje železnega komada obstoja iz dveh valjev, ki ležita poševno drug k drugemu in se vrtita v isto smer, ter iz vmesnega jedra. K temu valjnemu sistemu se dostavljajo uliti železni komadi, segreti do kakih 1300 stopinj C. Ta blok se potem valja pod visokim pritiskom v teh poševno stoječih valjih in se pomika dalje v obliki spiralne poti. Nastavljeno jedro se vtisne v sredino tako se vrtečega železnega komada in omogoča lažje votljenje bloka. Tako izvotljen železen komad se potem vodi na glavno progo, ki jo nazivljemo »romarsko« valjno progo, ker se vrši na njej proces z gibanjem naprej in nazaj, kakor so to delali romarji v Echternachenu, ki so hodili tako, da so stopali dva koraka naprej in enega nazaj. Votli komad se nastavi na jedro in oboje se nastavi v valje. Valji zgrabijo železni komad in obdelujejo debele stene do tanjših izmer. S tem se nastala cev vedno bolj daljša do največjih dolžin.

Poleg Mannesmannovega načina izdelave brezšivnih cevi gotovo noben drug način ni prišel do večje veljave, kakor le še Ehrhardova metoda stiskanja, četudi ta metoda ni pomenila kako večjo popularno novost, kot je to bilo pri Mannesmannovem načinu. Njegov sistem pomeni le več ali manj izpopolnjenje poznanih načinov izdelovanja, vendar pa glede praktičnosti ne zaostaja dosti za prvim načinom.

Ker se brezšivne cevi povsod potrebujejo, se je Ehrhardov sistem izdelave zelo razširil in ni pomembnejše industrijske zemlje, kjer bi se ta sistem izdelave cevi ne uporabljal. Ta način obstoja v tem, da se železni komad potisne v okroglo matrico in se vtisne vanj jedro. Ker jedro železa ne predere skozi, dobimo naprstniku podobno votlo obliko

z dnom, ki se na posebnih postrojenjih izteguje v daljšo obliko do končne oblike cevi. Cev se izdelava na ta način, da se na jedro nastavljajo vedno manjši kalibri, ki iztiskajo vredno daljšo cev iz prvotne oblike. Manjše, tako pridobljene cevi se potem še nadalje obdelujejo na raznih valjčnih sistemih v vročem stanju.

Naj še na kratko omenimo, da se na Ehrhardov način izdeluje tudi večina granat.

So še drugi načini izdelave brezšivnih cevi, kakor švedski sistem itd., vendar

niso preveč razširjeni, zato jih pobliže ne bomo opisovali.

Omenimo naj še izdelavo ulitih cevi, ki prihaja vedno bolj do veljave. Litoželezne cevi se uporabljajo pri vseh velikih vodovodnih in plinskih napeljavah. Po iznajdbi posebnega načina izdelave ulitih cevi, ki obstoja v izrabljanju centrifugalnih sil (oblika, v katero se vlije železo, se vrtili in se tako oblikuje cev), je uporaba litoželeznih cevi mnogo pridobila.

(Dalje prihodnjič.)

Višji inž. I. Heiser, šef laboratorija:

Ležišča in kakovost železne rude pri nas

Nahajališča železne rude v Jugoslaviji so tako v pogledu količine rud, kakor tudi glede kakovosti rudnin zelo poljna.

Ako izvzamemo kraški svet našega Primorja in Dalmacije, najdemo skoro po vsej Bosni in Hrvaški bogata nahajališča hematita in limonita, med katerimi zavzema prvo mesto pržiška ruda pri Varešu, ki vsebuje do 63% železa in 1% mangana. Ko smo že v Bosni, omenimo še na manganu bogato rudnino jeklenca, ki vsebuje do 50% železa in do 5% mangana in ki se največ pridobiva v krajih okrog Vareša — v Drašovcu, Smreki, Breziku v zelo velikih množinah. Škoda pa je, da vsebujejo te rude do 6% težca (BaSO_4) in se ne morejo čisto uporabiti, četudi nimajo drugih snovi, kakor bakra (0,07%) in svinca (0,22%) v večjih količinah. Ne smejo ostati tu neomenjene bosanske manganove rude, ki imajo do 30% mangana in 5% železa in so bile zelo iskane, če ne bi izgubile preveč mangana radi visokega odstotka (do 30%) kremenjaka (SiO_2). Mnogo bolj so bile iskane manganove rude s 45% mangana, 5% železa in le s 14% SiO_2 . Najbolj bogata nahajališča železne rude se najdejo v severnem delu Bosne okrog Prijedora in Ljubije. Mnogo bolj čiste rude se nahajajo na Hrvaškem med kraji Topusko in Karlovac. Tu najdemo limonite s 50% železa in hematite s 40 do 45% železa s samo 0,15% mangana. Te rudnine se izborno uporabljajo za livarne, če bi ne nagajala prevelika primes apnenca, ki stavlja tej rudi edino mejo v uporabnosti.

Proti koncu leta 80. so našli tudi v Sloveniji rude, vredne za izkoriščanje. Te rude pa so morali pražiti, da so dobili vrednost 35 do 41% železa in cca. 4,5% mangana. Jeklenec, ki so ga pridobivali pri Savskih jamah, ga potem pražili in še v vodi izpirali, to pa popolnoma brez

potrebe, so uporabljali do konca preteklega stoletja. Zadnji jeklenec od Savskih jam z 29% železa in 2,8% mangana so dobavljali v Trst leta 1898. Radi nerentabilnosti je bila ta dobava ukinjena. Isto se je zgodilo z dobavo rjavca z 31% železa in 5% mangana. Zadnji ostanki manganove rude na Begunjski so se med vojno, leta 1915., poslali v Witkovice. — Med tem časom pa so pričeli prodajati hrvaške rude, tako v zgornje ogrske tovarne in tudi v druge železarne.

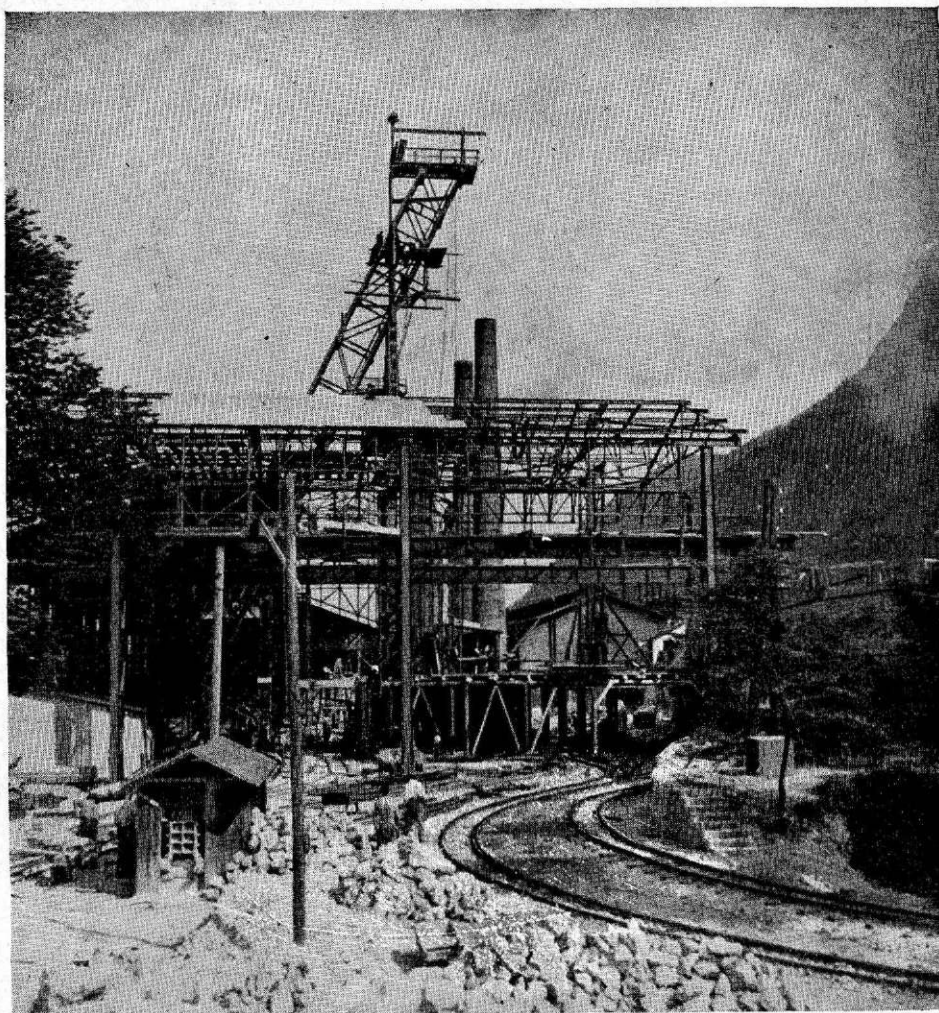
Naša moč je v kakovosti našega dela

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE OBRATNIH NAPRAV IN ORGANIZACIJSKIH UKREPOV

Od naših delavcev smo prejeli že več predlogov za izboljšanje dela. Mnogi med njimi so upoštevanja vredni, nekaj pa je tudi takih, ki so neizvedljivi. Vsakemu sodelavcu, ki je poslal kako dobro misel, se zahvaljujemo za sodelovanje. Dobro in izvedljive predloge bomo nagradili.

Takemu sodelovanju nas vseh hočemo posvetiti čim več pozornosti, zato bomo te dni postavili ob vhodih v tovarno posebne omarice, ki bodo služile samo za dostavo teh predlogov. Vsak predlog bo proučen.

One predloge, ki bi jih predlagatelji smatrali kot zaupne (ki jih nameravajo patentirati ali podobno), naj vržejo v omarico v posebni zapečateni kuverti na naslov »Ravnateljstvo KID« tako, da bo vsakemu ohranjena zaželenja tajnost. Istih omaric se lahko poslužujejo tudi dopisniki »Tovarniškega vestnika«.

Pomožne zgradbe že stoje. Plavž leze iz temeljev. Drevesa okrog bodo kar ostala, saj so tudi stari plavži obratovali sredi gozdov

Pesem dela

**Kadar sopihajo lokomotive,
brne motorji in ropotajo stroji...**

Dolg vlak se po industrijskem tiru počasi pomika proti tovarni. Vozovi so naloženi s starim in surovim železom, kurivom, s stroji, strojnimi deli ter drugim gradivom, ki ga potem v tovarni požirajo peči in predelujejo valji in stroji. Kolesa in zavore škripljejo. Čujejo se navodila in ukazi, dajejo znaki z zastavicami in piski in v kratkem je razdeljena dolga vrsta voz narazen, usmerjena in postavljena na določena mesta. Tam pa stopijo v akcijo dvigala, škarje, razbijalnice, stiskalnica in končno lokomotive, ki razrezano, zmečkano, razbito in deloma v štirioglate gmote zgneteno železo prepeljejo v martinarno.

Vlagalni stroji, visoke peči, velike ponve, kokile, valji, vleki, stroji...

V martinarni se prične glavni postopek predelovanja stare železne šare, surovin in primesi v mnogovrstne fine in leskeče železarske izdelke. Te potem lepo izbrane, povezane, zavite, označene, stehtane in seštete prepeljejo težko sopihajoče lokomotive v dolgih vrstah voz iz tovarne na postajo in od tam naprej v širni svet.

Mnogo predolg bi bil opis vsega dela, ki se vrši v obratih med dovozom surovin s postaje in izvozom izdelkov iz tovarne na postajo.

Jeklarna, valjarne, žičarna, žeb-ljarna, zavijalnica, mehanična delavnica, cevarna...

Iz vseh obratov odmeva pesem dela. Tu puhajo lokomotive, tam godrnjajo škarje in žerjavi, udarjajo težka kovaška kladiva, ropotajo stroji, brne motorji in rjovejo valji.

Koliko umskih in telesnih sil je pritegnjenih v to veliko delovno skupnost, da ta gigantski aparat teče kot dobro namazana in navita ura. Koliko znanja, energije, izkustev, duševnih in telesnih naporov, prečutih noči, potnih srag in udrtih žuljev terja to delo od vseh, ki si tu z glavo ali rokami pošteno služijo svoj kruh!

Pesem dela zveni tudi zunaj tovarniškega ozemlja. Daleč naokoli je viden blagodejni učinek pospešenega in načrtnega notranjega dela. Po cestah se proti revirju pomikajo dolge vrste voz, naloženih s kurivom ter raznovrstnim stavbnim gradivom. Vmes pa brne z zaboji, vrečami, pohištvom in klavno živino visoko naloženi avtobusi. V tržnih in sejmskih dneh pa kmetje iz okolice vozijo

na trg poljske pridelke in sadje, ki jih lahko vnovčijo, da se že v opoldanskih urah lahko s praznimi vozovi vračajo nazaj na podeželje.

V revir prihajajo skupine mladih, krepkih in delavoljnih ljudi, ki kmalu najdejo zaposlitev. Iz trde in puste zemlje rastejo novi in lični delavski domovi. Podjetni trgovci in obrtniki odpirajo nove lokale, grade visoke hiše in kupujejo stare, jih prenavljajo in jim nadzidavajo višja nadstropja.

Industrija je tista gibalna sila, ki daje ubranost, živahnost in hitrejši utrip življenju tudi na stavbah, cestah, poljih, travnikih in v gozdovih.

Blagoslov načrtnega in vsestranskega dela je viden daleč naokoli. Bog daj, da bi lokomotive še desetletja težko sopihale proti postaji, da bi se še dolgo valil dim iz orjaških dimnikov in da bi po vseh obratih noč in dan odmevala pesem dela, ki naj bi tudi še poznejšim rodovom prinašala srečo in blagostanje.

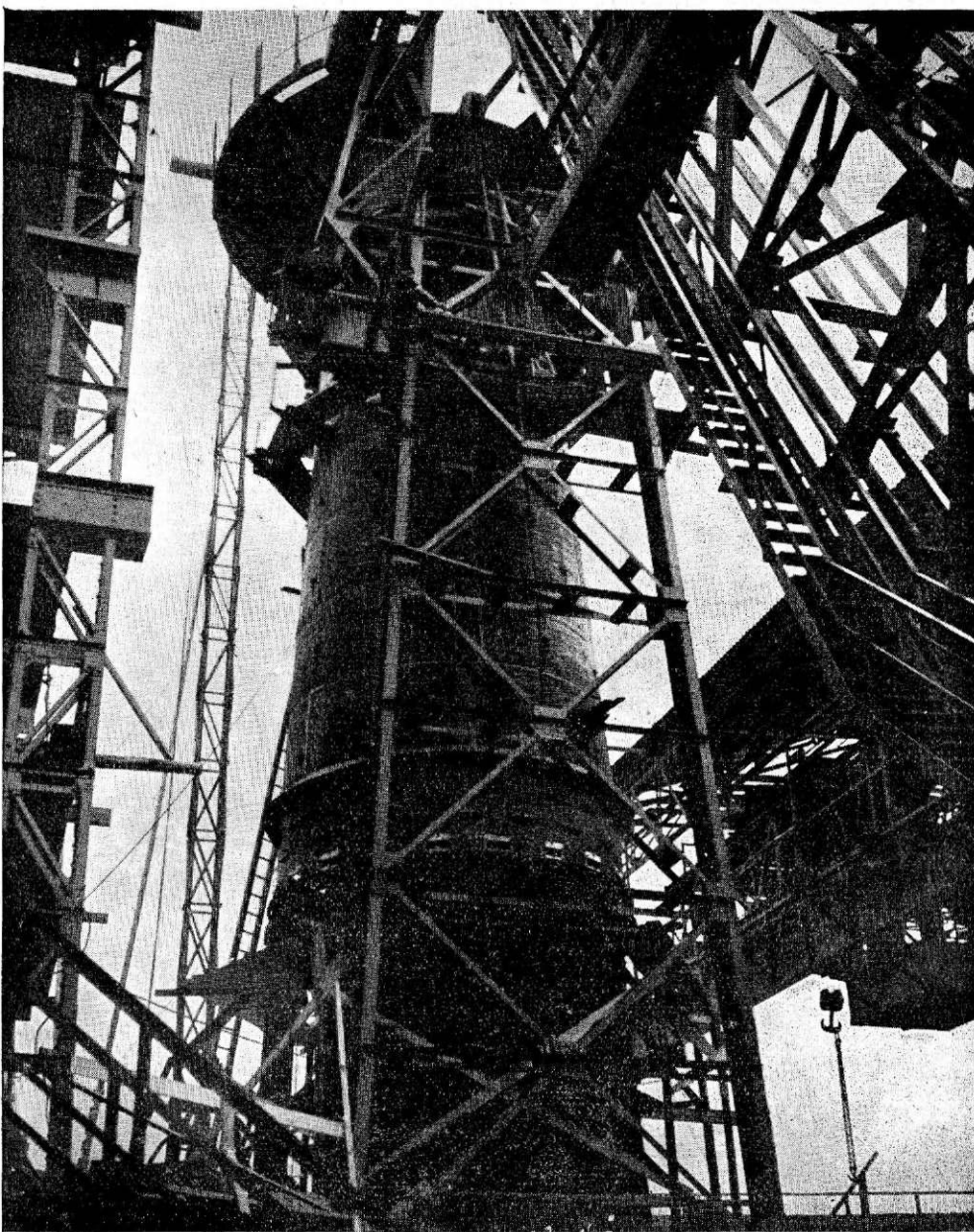
Matijsa Sušnik.

Slavna otvoritev v Zenici

V nedeljo dne 3. oktobra so v Zenici otvorili delo na novih postrojenjih. Slavnostne otvoritve se je udeležila vlada s predsednikom dr. M. Stojadinovičem na čelu in z resornimi ministri. Dalje so otvoritvi prisostvovali nemški poslanik v Beogradu, zastopniki tvrdke Krupp, ki je postrojenja gradila, številni predstavniki gospodarskih krogov in, kakor pišejo časopisi — nad 20.000 ljudstva — iz Zenice in okolice.

Ob tej priliki je govoril predsednik vlade, dalje minister Đura Janaković, nemški poslanik von Herren, ravnatelj železarne inž. Lazović, predsednik upravnega sveta g. Bosak, župan Zenice, zastopniki delavstva in drugi slavnostni govorniki. Vsi so poudarjali pomen novega dela v Zenici. Zenica postane tako središče železarske industrije na Balkanu. Istočasno z novo progbo stopilo v obrat 10 novih plinskih generatorjev, dograjena bo martinska peč, dograjena nova elektrarna, v Varešu postavljena nova visoka peč. Mesto silno napreduje. Danes dela v Zenici že 2300 delavcev. Prirodno bogastvo in najboljše transportne prilike bodo napravile Zenico konkurenčno do najvišjih mej. V nova postrojenja je investiranih nad 150 milijonov dinarjev. Tvrdka Krupp je svoje delo odlično izgotovila.

»Jug. Loyd« piše ob tej priliki, da organizacija državne vele-železarne v Zenici ne bo tangirala obstoječe železarske industrije, ki se nahaja v manj povoljnem geografskem položaju (Jesenice, Guštanj, Štore), ker bo proizvajala samo težke profile železa in jekla, ki jih te železarne baje ne izdelujejo. Razširjenje Zenice bo samo podkrepilo podjetnost v ostali

Uspeh jeseniške podjetnosti: „Novi plavž stoji, novi plavž naj nikdar ne ugasne“

industriji. Zenica bo najprej pristopila k izdelavi tračnic za normalnotirne železniške proge po Bosni. Pripravljenih je menda že naročil za 70.000.000 dinarjev. Prospeh Zenice je zagotovljen. Vodstvo je dokazalo sposobnost že v dosedanjih delih, ki so bila izvedena v tako obširnih programih na dan točno.

Težnja naših nameščencev po strokovni izobrazbi

Društvo nameščencev KID je v zadnjem času priredilo več sestankov. Na njih se je razpravljalo o pokojninskem zavarovanju nameščencev, ki so bili letos prevedeni iz delavskega v nameščenski stalež in obenem postali zavarovanci pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani.

Vsa vprašanja, ki se tičejo prenosa njihovca zavarovanja iz Bratovske skladnice na Pokojninski zavod, je prizadetim nameščencem temeljito objasnili gospod dr. Janko Köstl, podravnatelj Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani.

Iz vrst nameščencev je izšla tudi pobuda, da bi društvo prirejalo predavanja, na katerih bi se obravnavali predmeti tehničnega in komercialnega značaja. Poleg tega pa tudi nameščensko delovno pravo, prva pomoč pri nezgodah itd.

Uprava društva je predloge članov soglasno odobrila. Vsem članom je takoj razposlala okrožnice z vprašanji, kje in kdaj naj se vršijo predavanja in katera snov izmed predloženih jih najbolj zanima.

Mimica Konič:

V starodavnih časih...

(Povest iz zgodovine gorenjskega železarstva.)

»Poglej, Janez! Ali vidiš hišo in fužino, polja, travnike, gozdove, planino! Vse naše. Stopiš na domači prag, in kamor ti nesejo oči v goro, vse je tvoje! Tu si gospodar...«

»Ne več!« mu je segel sin v besedo. »Tu ste nekdanj svobodno gospodarili, zdaj se uklanjamo boričem.«

»Kaj hočeš?« je vzdihnil Jurca in neskončno žal mu je postalo izgubljenega svobodnjaštva. »Vendar: to je moje in tvoje, nihče naju ne more pregnati s te zemlje. Ali menjaš z Italijanom?«

»Buccelleni ima denarja.«

»Mi pa ne?« se je razhudil Jurca. »Mi ga nimamo? Saj, nekaj srebrnikov še hranim v podstrešni skrinji in nekaj jih bom še dodal, če bo šlo tako, kakor gre zdaj.«

»Dajte mi denarja, da bom povečal fužine, da bom postavil nove peči, take kot jih ima Buccelleni,« je dejal Janez.

»Da bi delal laške peči? Da bi stare podrl?« se je zapletal Jurca. »Tvegano bi bilo tako početje, preveč tvegano.«

»Kdor ne vaga, je brez blaga,« je odvrnil Janez.

Ko bo društvo prejelo od članov zadavne odgovore, se bodo predavanja pričela o predmetih, za katere se članstvo najbolj zanima. Predavali bodo ljubljanski in domači strokovnjaki.

NOVICE

Opomini iz sodobnega življenja

XII.

Društvo narodov.

Ko so novinarji vprašali bivšega abessinkega cesarja, ki živi v Angliji, kako misli, kdo bo zmagal v vojski Japonska-Kitajska, je kratko in takoj odgovoril, da Japonska. Ta hiter odgovor je le malo presenetil novinarje in so dalje vprašali, po čem to sklepa. Neguš je odgovoril, da po tem, ker pomaga Kitajski društvo narodov. Neguš je to sklepal gotovo po svojem primeru. Tudi njemu je pomagalo društvo narodov in je takrat dolgo zasedalo. Ali naj tako kratko obsodimo to ustanovo v Zenevi. Ne, društvo narodov je ustanova, ki je dokaz človeške kulture. Če ne zmaguje, je krivda v tem, ker kultura silno težko zmaga nad navalom drugih instinktov. Društvo narodov bi proti tem instinktom moglo zmagati le z orožjem, kakor sodišče z vislicami nad zločincem, to pa ni njegovo poslanstvo.

NAŠI JUBILANTI

Kiršner Rupert st.

Te dni bo praznoval 35 letnico nepretrganega službovanja pri našem podjetju naš vrli sodelavec g. Kiršner Rupert, ki je zaposlen na grobem vleku v žičarni.

Kot drugi številni žičarji in žebelarji, je tudi naš jubilar pred desetletji prišel iz Koroške na Jesenice delat v tovarno. Korošci so bili že od nekdaj znani kot specialisti v žičarski in žebelarski stroki. Kiršner je danes

eden najstarejših žičarjev v vsem obratu. Kot žičar je preživel skoraj vse svoje rojake, ki so prišli pred njim ali za njim v naše kraje in tu v tovarni visoko dvignil žičarsko stroko. Kiršner je znan kot dober, sposoben in izredno žilav delavec v vsem obratu in kot tak je pri svojih predstojnikih in sodelavcih zelo cenjen in spoštovan.

K redkemu poklicnemu jubileju mu iskreno čestitamo z željo, da nam ostane čil in zdrav še dolgo vrsto let.

GOSPODARSKE ZANIMIVOSTI

Poljska je povečala proizvodnjo železne rude. Proizvodnja železne rude je na Poljskem znatno povečana. V prvi polovici letošnjega leta so proizvedli 325.022 ton, napram 213.637 tonam v isti dobi lanskega leta.

Krupp bo nabavljal železno rudo v Pri-karpatski Rusiji. Nemška metalurgična industrija se je že pred vojno zanimala za železna polja v Pri-karpatski Rusiji. Sedaj je poslal Krupp tje posebno komisijo, ki je našla, da vsebuje ruda okrog 30 % železa. Železo bodo pričeli pridobivati v najkrajšem času in bodo postavili tam potrebna postrojenja.

Zmanjšanje proizvodnje bakra. Da obdržijo cene bakru na dostojni višini, so proizvajalci sklenili, da bodo zopet omejili proizvodnjo te kovine, ki ima itak že visoko ceno.

Zemunsko polje bodo osušili. Podjetje »Preduzimač«, za katerim stojijo največje danske tvrdke, bo dobilo delo na osuševanju Zemunskega polja. Tvrdka že vrši preizkuse na terenu. Z osušitvijo bo pridobljeno veliko rodovitne zemlje, ki bo središče velike trgovine napredujočega Beograda. Tudi naše Ljubljansko barje bi bilo potrebno regulacije, ker bi tudi tu pridobili veliko plodne zemlje, ki bi bila veliko več vredna kot pa barjanska idila.

Dolгови kmetovalcev. Kmetje so se tako zadolžili v preteklih letih, da kar niso več mogli misliti na plačilo dolgov, posebno še ne, ker so cene kmetiskim proizvodom zelo padle.

»Pustite ga že vendar pri miru, se je skoro surovo obregnil Janez. »Morchetti se ji liče... Naprej pojdiva.«

Jurca in Janez sta šla počasi naprej v hrib, kjer je bilo vse živo. Sekire so pele, žage brnele, iz ogijenih se je kadilo in tovarna živina z vrečami oglja na hrbtih je lezla po nerodni poti v dolino. Iz peči na veter se je kadilo, okoličani, vsi zamazani, so kopali zrnati bobovec, drugi so hodili po gozdovih s samostri-nami in zankami za divje koze. Jurca je potegnil sina za rokav.

»Janez, pravijo, da bo vsega tega konec.«

»Česa?« se je Janez dramil iz misli.

»Tega življenja, tu. Da bodo peči ugasnile, pravijo. Italijani in pa Kraig hočejo zatreti domačo obrt.«

»Saj sem že rekel: delajmo tako kot delajo oni.«

»Pa vsi ne morejo. In še tole: go-spoda drži le s tujimi mojstri, še Maul-nerja in Pankracija tlačijo k tlom.«

»Hm.«

»Glej, fant, tako smo se menili včeraj pri nas, da se moramo zvezati vsi domači podjetniki zoper Kraiga in zoper Buccellenija. Posebno zoper Kraiga. Od-nhati mora!«

»Če bo...«

»Nič ne rečem, hm, khm«, je pokašljeval Jurca. »Toda drug še ni nihče naredil takih peči. »Konjski tat« je postavil plavž in »slovensko kladivo«, pa bo zabogatel. V Železnikih na »Farjevem potoku« je tudi Notar Matija naredil »slovensko kladivo«. Ti bi rad denarja, da bi po laškem načinu topil rudo.«

»Da, brešanske peči bi postavil.«

»O, fant, ti ne veš nič, fant. Ne dam ti denarja, da bi ga razmetel, ko iz tega nič ne more biti.«

»Zakaj pa Buccelleniju gre? In Per-kazin, Calavar, Socatelli, Morchetti? Delajmo tako kot delajo oni!«

»Ne moremo. Laški mojstri znajo drugače.«

»Pa zakaj bi tudi mi ne znali? Ali sem jaz tako neumen? Upam si vso stvar izpeljati, samo denarja mi dajte!«

»Nočem. Nisem zato hranil, da bi mi ti razgнал na vse strani. Še sam bom potreboval na stara leta.«

»Čemu?« je pikro zbadal Janez. »Saj ste dovolj priženili.«

»Priženil sem dosti, ti morda ne boš toliko«, je trdo dejal Jurca in si v onemogli jezi grizel ustnice. »Ti ne boš toliko, ali me razumeš?«

»Morda pa še več.«

»A?« je zazijal Jurca. »Buccelleni, da, ta bi štel doto.«

Če si je prej izposodil denarja za nakup ene krave, je radi padca vrednosti postal kar naenkrat dolžan pet krav. Zato je morala pomagati država, ki je uredila zmanjšano odplačevanje dolgov. Kmetje v Bosni pa še tega ne morejo. Enostavno že prvega obroka niso plačali. Plačalo je le okrog 20 % obveznikov. Pri nas so najbrže vsi plačali. Vseh kmetijskih dolgov je nekaj nad dve in pol milijarde dinarjev.

Nemčija bo prodala 400 do 600 avtomobilov po izredno nizkih-dumping cenah. Ta količina je namenjena Jugoslaviji. Cene bodo postavljene tako nizko, da bo že to najjačja propaganda za nakup. Zatem bo šla še na druga tržišča. Da, tudi tu se vidi, da ni dosti samo proizvajati, nego, da je treba tudi prodati, če drugače ne, pa pod ceno.

Ljubljanski jesenski in beograjski velesejem. Na ljubljanskem jesenskem velesejmu je bilo 341 razstavljalcev, od tega 193 iz inozemstva. Velesejem je obiskalo 95.000 obiskovalcev. Beograjski velesejem je imel 883 razstavljalcev. Ta velesejem je obiskalo 250.000 ljudi, prometa je bilo 150 milijonov dinarjev. Ljubljanski velesejem je bil XVII., beograjski pa prvi.

Od 11.606.000 na 15.174.000 prebivalcev se je povečalo število državljanov od uedinjenja pa do danes v naši državi. Prebivalstvo se veča hitro. Na vsakih pet let priraste za nad 1 milijon. Madžarski listi pišejo o tem porastu, ki je trikrat večji kot porast prebivalstva pri njih, in pravijo, da bo slovanski element postal v nekaj generacijah številčno tako jak v Podonavju, da bo razmerje Madžarov postalo vse drugačno.

Francoski delavci bi opustili 40 urni delovni teden? Vlada je odredila komisijo, ki naj se bavi s proučevanjem, kako bi se povečala proizvodnja. Delavski sindikati so se odzvali k sodelovanju. Tu se je zaznalo, da so delavci mnogo bolj zainteresirani na večji plači, kakor pa na dvodnevnem odmoru v tednu, odnosno na 40 urnem delavniku. Oni so mislili, da bo 40 urni delavnik zaposlil številne brezposelne, pa se to ni zgodilo. Nemci so o 40 urnem delavniku rekli, da je sicer lepo,

vendar si revni nemški narod take komodnosti še ne more privoščiti. Delavci bodo za opustitev 40 urnega delavnika zahtevali povišanje plač, vendar je zelo težko opustiti načelo.

Velik porast cen v Franciji. V Franciji so se dvignile cene živil za 20 do 50 % tkom zadnjega leta. Meso, mast in vino so poskočili v cenah za 50 %. Kupna moč delavstva pa je ostala ista kot pred letom. Povečale so se železniške in pošne tarife, tako, da je delavstvo še na slabšem kot je bilo pred reformami. Delavska zastopstva zahtevajo zaustavitev porasta cen, od delavstva pa zahtevajo večjo storitev, da bo mogoč izhod v dobro ljudstva.

UMRLIM SODELAVCEM

Krenn Herman †

Po dolgotrajni, težki in mučni bolezni je v Ljubljani v 55. letu starosti preminul g. Krenn Herman, bivši dolgoletni rudniški upravitelj in blagajnik Kranjske industrijske družbe na Jesenicah. Pokojnik je bil eden najbolj popularnih ljudi v vsem revirju. Dasi-ravno je bil vedno silno preobložen s poklicnim delom — je vsakemu, s katerim je imel opravka — vedno ljubezljivo šel na roko. Njegova konciliantnost je bila znana daleč naokoli. Posebno velik ugled je užival med namščenci in delavci Kranjske industrijske družbe, katerim je bil ljubezniv tovariš, šef in prijatelj. Pri Kranjski industrijski družbi je služboval 31 let.

Komaj si je na najlepšem delu Jesenice uredil lep in prijeten dom, ga je bolezen vrgla na bolniško posteljo, s katere ni več vstal. Po poldrugoletni bolezni ga je v ponedeljek smrt rešila velikega trpljenja.

Za njim žaluje soproga, sin inženir in hčerka srednješolka. Bodi blagemu možu ohranjen svetel spomin, težko prizadetim naše globoko sožalje.

»Če bo? Kaj se to pravi? Konjski tat' bo vodil in Pankracij mu bo pomagal. Moramo jih. Ambrožu della Grotti so požgali fužine, otrok sem bil še, pa se le dobro spomnim.«

»Mi ne bomo nikomur požigali fužin.«

»Ne bomo jih«, je dejal tudi Jurca. »Čemu bi jih? Tako, no. Ko bo grajski hotel od nas železa, mu ga ne bomo dali.«

»Vzame si ga z biriči.«

»Mar bomo pustili?« se je smehljaj Jurca. »Enkrat sem že čutil težo punta, naj jo nosim še enkrat. In italijanskim mojmstrom ne sme nihče več iti kopat železa, nihče delati v plavzu. Naj delajo sami s svojimi belimi rokami, he, he.«

»Kdo pa pravi tako?«

»Konjski tat' in Pankracij.«

»Ali jih boste, ha, ha?« se je smejal Janez.

»Bomo jih. Janez, ti si z nami.«

»Jaz?« se je obotavljal postavni fant. »Za pametno reč vedno pritegnem, v neumnost pa ne bom silil.«

»To ni neumnost. Samo tako se rešimo gotovega propada.«

»Tako nikdar. Podrimo vse stare peči na veter, naredimo nove, brešanske peči, delajmo kakor oni delajo, pa nam je obstoje zagotovljen.«

»Z onimi vlečeš, s tujci!«

»Z nikomur ne vlečem. Jaz samo spoštujem vsakogar, kdor s svojim umom in pridnimi rokami nekaj doseže. Podpirajmo jih, ne pa da bi jim metali kolo pred noge.«

»Prestar sem že, da bi me ti učil, se je razburil Jurca. »Komaj je zlezal iz zibeli, že me hoče učiti.«

»Kakor hočete«, je rekel Jancz. »Konjski tat' in Pankracij bi rada vas poslala v žerjavico po kostanj.«

»Strahove gledaš, kjer jih ni.«

»Verjemite mi, oče, saj niste več otrok. Maulner in Pankracij vas hujskata na upor, sama bosta pa ostala doma za pečjo. Če upor izpodleti, si bosta umila roke in bosta vso krivdo valila na druge, če vam pa uspe, boste vi ostali brez koristi, onadva bosta pa vesela, ker jima ne bo treba več toliko davščine plačevati.«

»Misliš?«

»Dobro vem. Ali ne poznate konjskega tatu? Sleparyl je in si tako nakopal premoženje.«

»To je bilo že davno. Zdaj je poštenjak.«

»Morda je. Saj mu ne oporekam. Oče, ali nimate toliko premisleka, da bi izprevideli, v kakšno neumno nevarnost ste se podali?«

Jurca je premišljal, tehtal je v mislih besede Janezove in Maulnerjeve. Morda

ZA DOBRO VOLJO

Milo za drago.

Mesar stopi v trgovino in zahteva 1 kilogram soli. Ko pride domov, brž dene sol na tehtnico, in vidi, da je je 10 dekagramov premalo. Takoj gre nazaj v trgovino in začne oštevati trgovca radi preslabe vage.

Trговец pa ga mirno zavrne: »Oprostite, jaz slučajno nisem imel dovolj uteži pri roki, pa sem stehal sol kar s tistim kilogramom mesa, ki sem ga malo prej kupil pri vas.«

Uradna vljudnost

Neka šilonsa dama zabuhlega obraza pride v pisarno in želi govoriti s šefom. Najmlajši uradnik sporoči njeno željo ravnatelju.

»Ali je lepa?« vpraša ravnatelj.

»Da, zelo lepa je!«

»Prosim, naj vstopi!«

Ko je dama spet odšla, se šef hudomušno obregne ob mladega uradnika: »Takimle pravite vi: zelo lepa?«

»Mislim, da je vaša žena!« je v zadregi zamrmral mladi mož.

»Zadeli ste!« je še hudomušneje menil ravnatelj.

Noč in dan

Ob koncu filma, ko zasije v dvorani luč, se obrne neka gospa k svojemu sosedu in ga na videz začudeno vpraša:

»Kako ste me vendar mogli ves čas med predstavo gladiti po vratu?«

Sosed ji vljudno odgovori: Prav imate, zdaj ko je svetlo, tudi jaz tega ne razumem.«

Moški so krivi.

Strašno. Vsakih osem dni imaš drugega ljubimca.

Mar sem jaz kriva, da so moški nezvestil

Testament.

Jurač: Ali si že napravil testament.

Lovrač: Ze, vse svoje premoženje bom prepustil zdravniku, ki mi bo rešil življenje.

bi zmagal Janez, a premlad se mu je zdel, da bi mogla njegova beseda veljati. Konjski tat' je star in je izkušen in tudi Pankracij je mož v zrelih letih. Odločil se je.

»Ne.«

»Kako ne?«

»Fant, ti nimaš še prave pameti.«

»Pa delajte po svoji glavi.«

»Tako tudi bom.«

»Pa vam bo še žal.«

Potem sta šla molče čez Konjščico in proti Rudnemu polju, kjer je imel Jurca obsežno zemljišče, v katerem so kopali ogromne množine bobovca. Že od daleč sta uzrla rudarje in Janez je zavriskal:

»Juhuhu! O, lop, lop, lop!«

»O, lop, lop!« so mu odgovorili klici s planote.

Prešla sta breg in se ustavila pri starem Smolarju iz Bistrice. Osemdesetletni starec je hodil okoli ogljenice, iz katere se je kadilo. Včasih je tu in tam vročina buhnila iz ogljenice, da je nastala luknja, a starec jo je hitro zamašil z zemljo.

»Ali bo, oče, bo?« je vprašal Jurca.

»Bo, bo, he, he«, se je smejal starec in je kazal čdini zob, ki ga je še imel v zgornji čeljusti. »Včeraj sem pogasil onole kopo tam, jutri bodo že začeli znašati oglje v dolino. Še štiri dni, pa bo ta tudi kuhana, dobro oglje bo, sam bukov les sem zakuril.« (Dalje prihodnjič)